

ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหาร
โรงเรียนกับสุขภาพจิตครูตามความคิดเห็นของครู
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1
The Relationship Between the Administrative Behavior
of School Administrators and Teacher Mental Health,
as Perceived by Teachers in the Office of Secondary
Education Area 1

กิติญา เนินน้อย¹

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนกับสุขภาพจิตครู 2) การศึกษาพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครู 3) ศึกษาสุขภาพจิตครู และ 4) เปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนและสุขภาพจิตครูกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 จำนวน 361 คนจากการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนกับสุขภาพจิตครู มีความสัมพันธ์ในเชิงบวก ($r = 0.329$) 2) พฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครู อยู่ในระดับมาก 3) สุขภาพจิตครู อยู่ในระดับดี 4) ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนและสุขภาพจิตครู พบว่า ครูเพศชายมีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารและมีสุขภาพจิตไม่แตกต่างจากครูเพศหญิง ครูอายุต่ำกว่า 40 ปี มีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมกรรมการบริหารของ

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
e-mail : k_nerdnoi@hotmail.com

ผู้บริหารแตกต่างจากครูอายุ 40 ปีขึ้นไป และครูอายุต่ำกว่า 40 ปี มีสุขภาพจิตไม่แตกต่างจากครูอายุ 40 ปีขึ้นไป ครูระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือต่ำกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารและมีสุขภาพจิตไม่แตกต่างจากครูระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี

คำสำคัญ : พฤติกรรมการบริหาร ผู้บริหารโรงเรียน สุขภาพจิตครู

The Relationship Between the Administrative Behavior of School Administrators and Teacher Mental Health, as Perceived by Teachers in the Office of Secondary Education Area 1

Kittiya Nerdnoi

Abstract

The purposes of this research were : 1) to study the relationship between the administrative behavior of school administrators and the mental health of teachers in District 1 of the Office of Education; 2) to study the administrative behavior of school administrators as perceived by the teachers; 3) to study the mental health of the teachers and 4) to compare the administrative behavior of school administrators and the mental health of the teachers in the opinions of the teachers. Three hundred and sixty-one teachers were selected by random sampling. A 105-item questionnaire with five-scale rating was used as a research tool. The questionnaire reliability was 0.97, and the statistics used were mean, standard deviation, t-test Independent sample and Pearson-Product-Moment Correlation Coefficient. The results of this research showed the following. 1) Administrative behavior and the mental health of teachers had a positive significant relationship at an .01 level of significance. 2) The opinion of the teachers about administrative behavior was at a high level. 3) The mental health of the teachers was at a good level. 4) The opinions of male and female teachers on the administrative behavior were not different, nor was the mental health of male and female teachers. The opinions on the administrative behavior of the teachers who were below 40 years of age differed from the opinions of those over 40 with a statistical significance of .05, but the mental health of both age groups did not differ. The teachers who had an education level below master's degree and the ones who had a master's degree or higher did not have different opinions on administrative behavior, nor did their mental health differ.

Keywords : Administration, Mental Health, Teacher

บทนำ

การศึกษานับได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ แต่ในปัจจุบันคุณภาพการศึกษาของไทยทั้งระดับพื้นฐานมีมัธยมและอุดมศึกษาอยู่ในอันดับท้ายของประเทศในภูมิภาคอาเซียน จึงมีความจำเป็นต้องสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็งเตรียมพร้อมทั้งคน สังคม และระบบเศรษฐกิจ เพื่อรองรับข้อผูกพันที่จะเป็นประชาคมอาเซียนในปี 2558 (สุรินทร์ พิศสุวรรณ, 2556) และเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทย ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สิ่งหนึ่งที่จะส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษา คือ ครูซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่ทำหน้าที่ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ภาวลักษณะของครูในสายตาของสังคมทั่วไปถือว่าครูเป็นปูชนียบุคคล คือ ผู้ที่ควรค่าแก่การเคารพบูชา เป็นแบบอย่างที่ดีในทุกๆ ด้าน สังคมมีความคาดหวังต่อครูสูงมาก ครูจึงต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่คนทั่วไป แต่ในสังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงมากมาย ปัญหาค่าครองชีพสูง ครูมีภาระหนี้สิน รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ปัญหาสังคม สภาพครอบครัวแตกแยก ปัญหาสารเสพติด เด็กเกเร ก้าวร้าว ปัญหาครูมีภาระงานสอนหนัก การเตรียมรองรับการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในและภายนอก การเกษียณอายุราชการก่อนกำหนด บวกถึงความเบื่อหน่ายในการที่จะรับราชการครูต่อไป จากปัญหาเหล่านี้ ถ้าครูปรับสภาพจิตใจไม่ได้ก็จะส่งผลให้สุขภาพจิตเสื่อม และส่งผลกระทบต่อการทำงานดังที่ ผน แสงสิงแก้ว (2522 : 48) กล่าวสรุปไว้ว่าสุขภาพจิตครูเป็นสุขภาพจิตโรงเรียนโดยมีเหตุผลว่าครูเป็นหลักของโรงเรียน ถ้าครูสุขภาพจิตเสีย โรงเรียนก็เสีย แต่ถ้าครูสุขภาพจิตดี โรงเรียนก็มีสุขภาพจิตดีด้วย นั่น คือเด็กมีสุขภาพจิตดีและมีความสุข สอดคล้องกับคำกล่าวของวีระ ไชยศรีสุข (2539 : 61) ที่ว่าครูมีอิทธิพลต่อสุขภาพจิตนักเรียนมากที่สุด การที่ครูจะช่วยส่งเสริมสุขภาพจิตของนักเรียนได้ดีนั้น ต้องคำนึงถึงสุขภาพจิตของครูประกอบกันไปด้วย ครูจึงเป็นบุคคลที่สำคัญต่อนักเรียน ถ้าครูมีสุขภาพจิตดี มีบุคลิกภาพดีก็จะทำให้นักเรียนมีสุขภาพดีไปด้วยจะเห็นได้ว่า สุขภาพจิตครูส่งผลต่อสุขภาพจิตนักเรียน พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารมีผลต่อการปฏิบัติงานของครู ผู้บริหารจึงอาจเป็นบุคคลที่จะทำให้สุขภาพจิตของครูดีหรือเสื่อมลงได้ การศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารกับสุขภาพจิตครู ตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนกับสุขภาพจิตครูตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1
3. เพื่อศึกษาสุขภาพจิตครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1

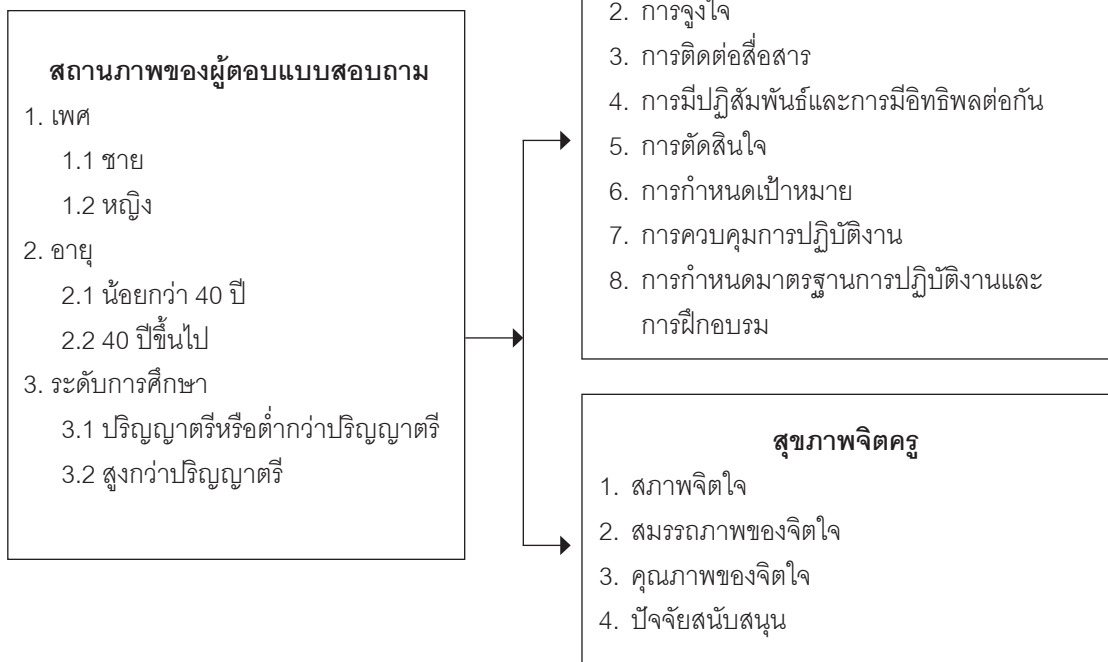
4. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนกับสุขภาพจิตครู ตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 จำแนกตามเพศ อายุ และระดับการศึกษาของครู

สมมุติฐานการวิจัย

สมมุติฐานของการวิจัย มีดังนี้

1. พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนกับสุขภาพจิตครู ตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 มีความสัมพันธ์กันเชิงบวก
2. พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 อยู่ในระดับมาก
3. สุขภาพจิตครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 อยู่ในระดับดี
4. พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียน และสุขภาพจิตครู ตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 จำแนกตามเพศ อายุ และระดับการศึกษาของครู แตกต่างกัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนกับสุขภาพจิตครู ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1” ครั้งนี้ใช้ระเบียบการวิจัยเชิงสำรวจ ดังนี้

1. ประชากร

1.1 ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ที่ปฏิบัติงานในปีการศึกษา 2555 จำนวน 67 โรงเรียน จำนวน 5,865 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 361 คน แล้วกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละโรงเรียนโดยการเทียบสัดส่วนจากจำนวนประชากรของแต่ละโรงเรียน จากนั้นกำหนดผู้ตอบแบบสอบถามในแต่ละโรงเรียน โดยการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามประกอบด้วย

ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list) ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 จำนวน 50 ข้อ เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนทั้งหมด ไม่มีข้อคำถามเชิงนัยเสถ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับของลิเคอร์ท (Likert's scale) เนื้อหาการวิจัยมุ่งศึกษาตามทฤษฎีพฤติกรรมการบริหารของ (Likert 1967 : 197-211) แบ่งออกเป็น 8 ด้าน คือ

- 1) การเป็นผู้นำ (leadership)
- 2) การจูงใจ (motivation)
- 3) การติดต่อสื่อสาร (communication)
- 4) การมีปฏิสัมพันธ์และการมีอิทธิพลต่อกัน (interaction)
- 5) การตัดสินใจ (decision making)
- 6) การกำหนดเป้าหมาย (goal setting)
- 7) การควบคุมการปฏิบัติงาน (control)
- 8) การกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานและการฝึกอบรม (performance goals and training)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับสุขภาพจิตครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 ซึ่งปรับปรุงโดยดัดแปลงมาจากดัชนีชี้วัดสุขภาพจิตคนไทย จำนวน 55 ข้อ

มีข้อคำถามเชิงนิเสธ 13 ข้อ และปรับเป็นแบบมาตราประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับของลิเคอร์ท (Likert's scale) ตามองค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ (อภิชัย มงคล และคณะ, 2544 : 46-47) ดังนี้

- 1) สภาพจิตใจ (mental state)
- 2) สมรรถภาพของจิตใจ (mental capacity)
- 3) คุณภาพของจิตใจ (mental quality)
- 4) ปัจจัยสนับสนุน (supporting factor)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลได้ดำเนินการโดยส่งหนังสือถึงผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีการจัดส่งแบบสอบถามและเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเองและทางไปรษณีย์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยแจกแจงความถี่ (frequency) และหาร้อยละ (percentage)

4.2 พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหาร วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) แปลความหมายของค่าเฉลี่ย

4.3 สุขภาพจิตครู วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) แปลความหมายของค่าเฉลี่ย

4.4 เปรียบเทียบพฤติกรรมการบริหารและสุขภาพจิตครู จำแนกตามเพศ อายุ และระดับการศึกษา วิเคราะห์โดยการทดสอบค่าที (t-test independent sample)

4.5 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนกับสุขภาพจิตครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 โดยใช้สถิติค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (correlation coefficient) แบบเพียร์สัน

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 จำนวน 361 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 246 คน คิดเป็นร้อยละ 68.14 มีอายุ 40 ปีขึ้นไป จำนวน 202 คน คิดเป็นร้อยละ 55.96 และมีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 232 คน คิดเป็นร้อยละ 64.27

1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนกับสุขภาพจิตครู ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ในภาพรวม มีความสัมพันธ์ในเชิงบวก ($r = 0.329$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน

1.3 ระดับพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.68$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากที่สุดลงมา คือ การกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน และการฝึกอบรม ($\bar{x} = 3.75$) การจูงใจ ($\bar{x} = 3.74$) การเป็นผู้นำ ($\bar{x} = 3.73$) การกำหนดเป้าหมาย ($\bar{x} = 3.72$) การติดต่อสื่อสาร ($\bar{x} = 3.70$) การควบคุมการปฏิบัติงาน ($\bar{x} = 3.63$) การปฏิสัมพันธ์และการมีอิทธิพลต่อกัน และการตัดสินใจ ($\bar{x} = 3.61$) ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน

1.4 ระดับสุขภาพจิตครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 3.66$) เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับจากดีที่สุดลงมา คือ ด้านคุณภาพของจิต ($\bar{x} = 4.22$) ด้านปัจจัยสนับสนุน ($\bar{x} = 3.96$) ด้านสมรรถภาพของจิต ($\bar{x} = 3.57$) และด้านสภาพจิตใจ ($\bar{x} = 2.89$) ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน

1.5 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามเพศ สรุปได้ว่าในภาพรวมครูเพศชายมีความเห็นต่อพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนไม่แตกต่างจากครูเพศหญิง จำแนกตามอายุ สรุปผลได้ว่าในภาพรวมครูที่มีอายุต่ำกว่า 40 ปี มีความเห็นต่อพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารแตกต่างจากครูที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จำแนกตามระดับการศึกษาของครู สรุปผลได้ว่า ในภาพรวมครูที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือต่ำกว่าปริญญาตรีมีความเห็นต่อพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารไม่แตกต่างจากครู ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี

ผลการเปรียบเทียบสุขภาพจิตครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 จำแนกตามเพศ สรุปผลได้ว่าในภาพรวมครูเพศชายมีสุขภาพจิตไม่แตกต่างจากครูเพศหญิง จำแนกตามอายุ สรุปผลได้ว่าในภาพรวมครูที่มีอายุต่ำกว่า 40 ปี มีสุขภาพจิตไม่แตกต่างจากครูที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป จำแนกตามระดับการศึกษาของครู สรุปผลได้ว่า ในภาพรวมครูที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือต่ำกว่าปริญญาตรี มีสุขภาพจิตไม่แตกต่างจากครูที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี

2. อภิปรายผลการวิจัย

2.1 พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับสุขภาพจิตของครูในเชิงบวก ($r = 0.329$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 แสดงให้เห็นว่า เมื่อพฤติกรรมของผู้บริหารในภาพรวมเปลี่ยนแปลงไปจะส่งผลในเชิงบวกต่อสุขภาพจิตของครูในภาพรวมเป็นไปในทางบวก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของวรภารณ์ แก้วนิมิตชัย (2549 : 68) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของผู้บริหารกับการบริหารงานในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครปฐม พบว่า ความสัมพันธ์

ระหว่างพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารกับการบริหารงานในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครปฐม มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีความสัมพันธ์กันในระดับมาก พิทยา บางสุวรรณ (2549 : 111-116) ได้ทำวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับขวัญในการปฏิบัติงานของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง ส่วนรายด้านพบว่า พฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 8 ด้านกับขวัญในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานทั้ง 8 ด้าน มีความสัมพันธ์ทางบวกทุกด้าน ซึ่งหมายความว่าถ้าผู้บริหารโรงเรียนมีพฤติกรรมกรรมการบริหารด้านการเป็นผู้นำ การจูงใจ การติดต่อสื่อสาร การมีปฏิสัมพันธ์และการมีอิทธิพลต่อกัน การตัดสินใจ การกำหนดเป้าหมาย การควบคุม การปฏิบัติงาน และการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานและการฝึกอบรม เป็นไปในทิศทางใดก็จะส่งผลต่อสุขภาพจิตครูใน 4 องค์ประกอบ คือ ด้านสภาพจิต ด้านสมรรถภาพของจิต ด้านคุณภาพของจิต และด้านปัจจัยสนับสนุนในทิศทางนั้น ดังนั้นในการส่งเสริมให้ครูมีสุขภาพจิตที่ดีนั้นควรมีการสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้บริหารมีพฤติกรรมกรรมการบริหาร ด้านการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานและการฝึกอบรม ด้านการเป็นผู้นำ ด้านการกำหนดเป้าหมาย ด้านการจูงใจ ทั้งนี้เหตุผลสำคัญของพฤติกรรมกรรมการบริหารในแง่ของมาตรฐานการปฏิบัติงานและการฝึกอบรมนั้นจะช่วยทำให้สุขภาพจิตใจของครูดีขึ้น เนื่องจากมีการกำหนดกรอบการดำเนินงานที่ชัดเจนทำให้ครูลดความตึงเครียดในการปฏิบัติงาน การฝึกอบรมทำให้ครูเกิดการเรียนรู้และทำความเข้าใจในบริบทของวิชาที่พัวส่วนในด้านการเป็นผู้นำ ผู้บริหารควรมีพฤติกรรมเป็นที่ไว้วางใจและการยอมรับนับถือ การมีภาวะผู้นำเป็นศิลปะเพื่อจูงใจครูให้ปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ด้วยความร่วมมือ เต็มใจมีความสุขในการทำงาน การกำหนดเป้าหมายต้องชัดเจน เข้าใจง่ายและเปิดโอกาสให้ครูในโรงเรียนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายในการปฏิบัติงานหรือเป้าหมายของโรงเรียนและการจูงใจ พฤติกรรมผู้บริหารควรสร้างความรัก ความศรัทธาเชื่อถือจากครู สร้างขวัญและกำลังใจ ซึ่งจะเป็นผลให้ครูมีกำลังใจและ เต็มใจที่จะทำงานตามที่ได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และครูมีสุขภาพจิตดีด้วย

2.2 ระดับพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของวราภรณ์ แก้วนิมิตชัย (2549 : 68) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของผู้บริหารกับการบริหารงานในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครปฐม พบว่า พฤติกรรมกรรมการบริหารด้านการเป็นผู้นำ การจูงใจ การติดต่อสื่อสาร การปฏิสัมพันธ์ การตัดสินใจ การกำหนดเป้าหมาย การควบคุมบังคับบัญชา และเป้าหมายของผลการปฏิบัติงานการฝึกอบรม ในภาพรวมอยู่ในระดับมากและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน พิทยา บางสุวรรณ (2549 : 111-116) ได้ทำวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่าง

พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา
ชั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรีพบว่า พฤติกรรมการบริหาร
ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สุพันธ์ ประสพผล (2549 : 109) ได้ทำการวิจัย
เรื่อง พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามมาตรฐานการศึกษาชั้นพื้นฐาน
สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ระดับพฤติกรรม
การบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1
อยู่ในระดับมาก เฉลียว แสนสำราญ (2550 : 124-125) ได้ทำการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการบริหาร
ของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการรู้สารสนเทศของบุคลากรโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดเพชรบุรี
ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดเพชรบุรี ในภาพรวม
อยู่ในระดับมาก การที่ผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 1
มีพฤติกรรมการบริหารในระดับมาก นั้นอาจเนื่องจากประสบการณ์ในการทำงานที่มาก ผู้บริหารได้
รับการพัฒนาศักยภาพก่อนที่จะดำรงตำแหน่งทางบริหาร รวมทั้งการได้รับการอบรมพัฒนาศักยภาพ
อย่างต่อเนื่องเมื่อดำรงตำแหน่งแล้ว มีกรอบของการประเมินศักยภาพที่ทำให้ผู้บริหารต้องพัฒนา
ตนเอง และมีการประกันคุณภาพศึกษาอย่างเป็นระบบ จึงทำให้พฤติกรรมผู้บริหารตามความคิดเห็น
ของครูดี ผู้บริหารอาจต้องมีการพัฒนาพฤติกรรมการบริหารด้านการปฏิสัมพันธ์และการมีอิทธิพล
ต่อกัน ด้านการตัดสินใจ ด้านการควบคุมการปฏิบัติงาน ด้านการติดต่อสื่อสาร โดยเฉพาะการติดตาม
ดูแลช่วยเหลือครูเพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีในการปฏิบัติงาน การรวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ใน
การตัดสินใจอย่างมีขั้นตอนชัดเจนและยุติธรรม ผู้บริหารควรหวั่นไหวและให้ความสนใจต่อการปฏิบัติ
งานของครู มอบหมายงานอย่างเป็นขั้นตอนตามลำดับขั้น เปิดโอกาสให้ครูแสดงความคิดสร้างสรรค์
และมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายในการบริหารงานของสถานศึกษา ใช้อำนาจอย่างเป็นธรรมใน
การบริหารงานฝ่ายต่างๆ มอบหมายงานตามความเหมาะสมเพื่อสนับสนุนความรับผิดชอบต่อหน้าที่
และผู้บริหารจัดสรรทรัพยากรและเทคโนโลยีเพื่อการปฏิบัติงานของครูอย่างเหมาะสมและเพียงพอ

2.3 ระดับสุขภาพจิตครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ในภาพรวม
อยู่ในระดับดี ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของรัชนี วงศ์วิวัฒน์ไวยยะ (2549 : 85-86) ได้ทำการวิจัย
เรื่องสุขภาพจิตของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่าสุขภาพจิต
ของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครปฐมอยู่ในระดับดี พิมลศรี จันทราพร (2540 : 80-81)
ได้ศึกษาสุขภาพจิตของครูและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา
จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาพบว่า ครูผู้สอน มีสุขภาพจิตดี ร้อยละ 76.50 มีปัญหาสุขภาพจิต
ร้อยละ 23.50 อุมพร วิโรจนรัตน์ (2544 : 94-96) ได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับสุขภาพจิตและปัญหา
การปฏิบัติงานของครู อาจารย์โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ พบว่าครู อาจารย์
โรงเรียนประถมศึกษาในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ มีสุขภาพจิตโดยรวมอยู่ในระดับปกติ ครู อาจารย์

โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดเทศบาลและสังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ มีสุขภาพจิตโดยรวมอยู่ในระดับปกติ การที่สุขภาพจิตครู ด้านคุณภาพของจิต ปัจจัยด้านสนับสนุน และสมรรถภาพของจิตของครูอยู่ในระดับดี นั้นเนื่องจากครูมีความภาคภูมิใจในตัวเองและวิชาชีพ ครูมีความรู้สึกเป็นสุขเมื่อได้ช่วยเหลือผู้อื่น เช่น นักเรียนหรือผู้ร่วมงาน ครูมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนครู ผู้บริหารและบุคลากรที่ร่วมงาน เพื่อนบ้าน สามารถแก้ปัญหาต่างกันได้ รวมถึงครูรู้สึกมั่นคงปลอดภัยเมื่ออยู่ในครอบครัว และมั่นใจว่าโรงเรียนที่ครูปฏิบัติหน้าที่อยู่มีความมั่นคงปลอดภัย ส่วนด้านสภาพจิตใจอยู่ในระดับปานกลางนั้นเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายการศึกษาซึ่งเปลี่ยนแปลงบ่อย ครูมีความรู้สึกเบื่อหน่ายต่อการทำงานที่จากสังคม สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปคุณภาพของนักเรียนลดลงอย่างมาก ผิดหวังในผลการปฏิบัติงาน และอาจเนื่องจากสุขภาพกาย และสุขภาพจิตของครู รวมถึงการไม่มีสมาธิในการทำงานหรือร่วมกิจกรรมของโรงเรียน ทั้งนี้ถ้าจะส่งเสริมสุขภาพจิตครู ต้องเสริมสร้างความภาคภูมิใจในวิชาชีพครู ช่วยเสริมสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนครู ผู้บริหารและบุคลากรที่ร่วมงานรวมถึงเพื่อนบ้าน ช่วยเหลือกันเมื่อเกิดปัญหา พัฒนาโรงเรียนให้มีศักยภาพ มั่นคง และปลอดภัย และเร่งปฏิรูปการศึกษาให้มีคุณภาพไม่ต้องเปลี่ยนนโยบายบ่อย พัฒนาสังคมให้เป็นสังคมที่มีคุณภาพ

2.4 การเปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนและสุขภาพจิตครู จำแนกตาม เพศ อายุ และระดับการศึกษาของครู

2.4.1 จำแนกตามเพศ ครูเพศชายมีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนไม่แตกต่างจากครูเพศหญิง ครูเพศชายมีสุขภาพจิตไม่แตกต่างจากครูเพศหญิง สาเหตุที่ครูเพศชายมีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนไม่แตกต่างจากครูเพศหญิง เนื่องจากพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารในด้านต่างๆ เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารตามนโยบายของโรงเรียน และเป็นพฤติกรรมเฉพาะตัวที่ผู้บริหารแสดงออกให้ครูทั้งเพศชายและเพศหญิงได้รับรู้ข้อมูลที่เหมือนกัน myh'ครูเพศชายและครูเพศหญิงมีความต้องการที่จะประกอบอาชีพครู มีความพึงพอใจต่ออาชีพครูที่เหมือนกัน ทั้งครูเพศชายและครูเพศหญิงได้รับนโยบายทางการศึกษาที่เหมือนกัน อยู่ในสภาวะสิ่งแวดล้อมที่เหมือนกัน เช่น มีกลุ่มของ ผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเดียวกัน เพื่อนร่วมงานกลุ่มเดียวกัน นักเรียนและสภาพของชุมชนกลุ่มเดียวกัน การได้รับภาระงาน และปริมาณงานนอกเหนือจากการสอนที่ไม่แตกต่างกันมาก เหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ครูเพศชายมีสุขภาพจิตไม่แตกต่างจากครูเพศหญิง

2.4.2 จำแนกตามอายุ ครูที่มีอายุต่ำกว่า 40 ปี มีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารแตกต่างจากครูที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เนื่องจากครูที่มีอายุต่ำกว่า 40 ปี มีประสบการณ์ในการทำงาน ผ่านชีวิตในการทำงานน้อยกว่าครูที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป จึงทำให้ครูที่มีอายุต่ำกว่า 40 ปีมีความเข้าใจในระบบการทำงานของผู้บริหาร มีมุมมองและ

ความคิดเห็นต่อการทำงานของผู้บริหารน้อยกว่าครูที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป

ครูที่มีอายุต่ำกว่า 40 ปี มีสุขภาพจิตไม่แตกต่างจากครูที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Shives (1994 : 102-103) ซึ่งได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับสุขภาพจิตของครู อาจารย์ในเมืองฟิลาเดเฟียพบว่า ครู อาจารย์ที่มีช่วงอายุ 30-44 ปี มีระดับความเครียดสูงกว่าครู อาจารย์ที่มีอายุมากกว่า 44 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 นั่นคือครู อาจารย์หนุ่มสาว มีระดับความเครียดสูงกว่า ครู อาจารย์สูงอายุ สาเหตุที่ครูที่มีอายุต่ำกว่า 40 ปี มีสุขภาพจิตไม่แตกต่างจากครูที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป เนื่องจากทั้งครูที่มีอายุต่ำกว่า 40 ปี และครูที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป มีความต้องการที่จะประกอบอาชีพครู มีความพึงพอใจต่ออาชีพครูที่เหมือนกัน ได้รับนโยบายทางการศึกษาที่เหมือนกัน อยู่ในสภาวะสิ่งแวดล้อมที่เหมือนกัน เช่น มีกลุ่มของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเดียวกัน เพื่อนร่วมงานกลุ่มเดียวกัน นักเรียนและสภาพของชุมชนกลุ่มเดียวกัน การได้รับภาระงานและปริมาณงานนอกเหนือจากการสอนที่ไม่แตกต่างกัน

2.4.3 จำแนกตามระดับการศึกษาของครู ครูที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือต่ำกว่า ปริญญาตรีมีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารไม่แตกต่างจากครูที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี และครูที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือต่ำกว่าปริญญาตรี มีสุขภาพจิตไม่แตกต่างจากครูที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ทั้งนี้พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารตามนโยบายของโรงเรียน เป็นพฤติกรรมเฉพาะตัวที่ผู้บริหารแสดงออกให้ครูที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือต่ำกว่าปริญญาตรี และครูที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ได้รับรู้ข้อมูลที่เหมือนกัน และเนื่องจากครูที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือต่ำกว่าปริญญาตรี และครูที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีความต้องการที่จะประกอบอาชีพครู มีความพึงพอใจต่ออาชีพครูที่เหมือนกัน ครูที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือต่ำกว่าปริญญาตรี และครูที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีได้รับนโยบายทางการศึกษาที่เหมือนกัน อยู่ในสภาวะสิ่งแวดล้อมที่เหมือนกัน เช่น มีกลุ่มของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเดียวกัน เพื่อนร่วมงานกลุ่มเดียวกัน นักเรียนและสภาพของชุมชนกลุ่มเดียวกัน การได้รับภาระงานและปริมาณงานนอกเหนือจากการสอนที่ไม่แตกต่างกันมาก จึงทำให้ครูที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือต่ำกว่าปริญญาตรีมีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียน และมีสุขภาพจิตไม่แตกต่างจากครูที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. จากผลการวิจัยพบว่าพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ทางบวกกับสุขภาพจิตครู ดังนั้นการที่ผู้บริหารมีพฤติกรรมการบริหารในทางบวกมากยิ่งขึ้นมีความสัมพันธ์กับสุขภาพจิตที่ดีตามไปด้วย จึงมีข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ในประเด็นต่อไปนี้

- 1.1 ผู้บริหารควรใช้อำนาจอย่างเป็นธรรมในการบริหารงานฝ่ายต่างๆ
 - 1.2 ผู้บริหารควรมอบหมายงานตามความเหมาะสมเพื่อสนับสนุนความรับผิดชอบต่อนหน้าที่
 - 1.3 ผู้บริหารควรมอบหมายงานอย่างเป็นขั้นตอนตามลำดับขั้น
 - 1.4 ผู้บริหารควรติดตามดูแลช่วยเหลือครูเพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีในการปฏิบัติงาน
 - 1.5 ผู้บริหารควรรวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจอย่างมีขั้นตอนชัดเจนและยุติธรรม
 - 1.6 ผู้บริหารควรห่วงใยและให้ความสนใจต่อการปฏิบัติงานของครู
 - 1.7 ผู้บริหารควรจัดสรรทรัพยากรและเทคโนโลยีเพื่อการปฏิบัติงานของครูอย่างเหมาะสมและเพียงพอ
 - 1.8 ให้มีการจัดโครงการสร้างเสริมสุขภาพจิต พัฒนาสภาพจิตใจให้กับผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา ในลักษณะต่างๆ ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ
2. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปสู่การวิจัย มีดังนี้
 - 2.1 เพื่อให้เป็นการศึกษาที่นำไปสู่การนำผลงานวิจัยไปใช้อย่างกว้างขวางควรศึกษากลุ่มตัวอย่าง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่นๆ รวมทั้งทำการศึกษาเปรียบเทียบในแต่ละเขตการศึกษา
 - 2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน
 - 2.3 ควรที่จะมีการเพิ่มเครื่องมือในการทำวิจัยให้มากขึ้น นอกเหนือจากการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม เช่น การสังเกตพฤติกรรม หรือการสนทนากลุ่ม เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ให้ได้ผลตรงกับความเป็นจริงเพื่อที่จะเป็นมาตรฐานให้ดียิ่งขึ้นไป

บรรณานุกรม

- เฉลียว แสนสำราญ. (2550). พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาการสอนพิเศษของบุคลากรโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ฝน แสงสิงแก้ว. (2522). เรื่องของสุขภาพจิต. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- พิทยา บางสุวรรณ. (2549). ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 1-2. สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- พิมลศรี จันทราพร. (2540). สุขภาพจิตของครูและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกสุขศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รัชณี ว่องวิวัฒน์ไวยยะ. (2549). สุขภาพจิตของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วราภรณ์ แก้วนิมิตชัย. (2549). ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของผู้บริหารกับการบริหารงานในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครปฐม. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วีระ ไชยศรีสุข. (2539). สุขภาพจิต. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : แสงศิลป์การพิมพ์.
- สุนันท์ ประสบผล. (2549). พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1. เพชรบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- สุรินทร์ พิศสุวรรณ. (2556). ปัญหาการศึกษาไทยกับการด้อยขีดความสามารถในการแข่งขันระดับโลก. ค้นเมื่อ 2 กันยายน 2557, จาก <https://www.facebook.com/notes/714285441918749/>
- อภิชัย มงคล, ภัสรา เศษฐไชติศักดิ์, วรณประภา ชลอกุล, ละเอียด ปัญโญใหญ่ และสุจริต สุวรรณชีพ. (2544). การศึกษาดัชนีวัดสุขภาพจิตคนไทย (ระดับบุคคล). ขอนแก่น : โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่น.

อุมพร วิโรจน์รัตน์. (2544). **สุขภาพจิตและปัญหาการปฏิบัติงานของครู อาจารย์โรงเรียน
ประถมศึกษาในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์. การศึกษาค้นคว้า การศึกษามหาบัณฑิต**
สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Likert, R. (1967). *The Human Organization : Its Management and Value* . New York: McGraw-Hill

Shives, L. R. (1994). *Basic Concepts of Psychiatric Mental Health Teaching*. 3rd ed
Philadelphia : J. B. Lippincott.